

В СЕСВИТ

К 6176

1924

“

Ы

деса-

НАУКОВА
БИБЛИОТЕКА

№

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТУ

НА 1929 РІК НА ДВОХТИЖНЕВУ
ІЛЮСТРОВАНУ

„ЛІТЕРАТУРНУ ГАЗЕТУ“

ОРГАН ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПІАКИ ПРО-
ЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ (ВУСПС)

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“ — висвітлює питання з історії і практики культурної революції, питання ідеологічної боротьби в мистецтві й літературі — висвітлюючи всі явища нашої літературної дійсності з марксистського погляду.

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“ дає марксистську критичну оцінку поточним фактам і явищам мистецтва (література, театр, кіно, малярство).

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“ — знайомить читача з теоретичними й художніми новинами пролетарської літератури і містить широку інформацію про літературно-мистецьке життя України, Союзу й закордону.

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“ — висвітлює всі позитивні й негативні сторони побуту нашого культурно-громадського життя.

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“ — містить поезії, оповідання, критичні теоретичні статті, огляди літературного й культурного мистецького життя, репродукції картин, фотографій, шаржі, карикатури, пародії то-що.

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“ — необхідний порадиш кожного активіста, учителя, бібліотекаря, учнівської молоді.

Кожна школа й бібліотека, кожний робітничий клуб і сельбуд, кожна юнсекція мусять передплачувати й поширювати „ЛІТЕРАТУРНУ ГАЗЕТУ“

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“ — найдешевше масове видання на Україні (4 друк. аркуші на місяць за 20 коп.). 1929 року „ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“ виходитиме на 8 стор. газетного формату.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 2 крб., на півроку 1 крб., на 3 місяці — 60 коп., на місяць 20 коп.

ПЕРЕДПЛАТУ НАДСИЛАТИ: Київ, вул. К. Маркса № 2, Державне Видавництво України, „Літературна Газета“.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ по всіх філіях Державного Видавництва України.

ВІДКРИТО ПЕРЕДПЛАТУ на великий двохтижневий ілюстрований популярний робітничо-селянський журнал ШЛЯХ до ЗДОРОВ'Я

ОРГАН НАРКОМЗДОРОВ'Я УСРР, 5-й РІК ВИДАННЯ
З додатком двохтижневика Органа Всеукраїнськ. протиналкольного т-ва

„ЗА ТВЕРЕЗІСТЬ“

Передплата на обидва журнали: На рік — 3 крб. 60 коп., на 6 міс. — 2 крб., на 3 міс. — 1 крб. Окреме число 20 коп.

У кожній родині, у кожн. клубі, у кожн. завкомі, у кожн. протиналкольному осередку, у кожн. книгозбірні, у кожн. медичній установі повинен бути журнал „Шлях до Здоров'я“.

Додатки до журналу: Бібліотека Саносвіти 15 книжок за доплату 1 крб. 50 коп., в окремому продажу 50 коп.

УВАГА: Усі передплати. одержують талони, що дають їм право придбати у складі В-ва „Наукова Думка“ літературу та плакати, що видає „Наукова Думка“, на суму 30 крб. зі знижкою 25 %.

Передплату на журнал „ЗА ТВЕРЕЗІСТЬ“ окремо не приймається.

Передплату приймається: м. Харків, вул. В. Академії № 68, В-во „НАУКОВА ДУМКА“, по всіх пошт.-телегр. установах та листоношами, по всіх будинках Саносвіти, по всіх кіосках Контрагентства Друку.

1929

Р
І
К

ВИДАННЯ V

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

№ 7
7-го лютого
1929 року

ВСЕСВІТ

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта № 11

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

Ну й морози ж...

ОСЛИ

НА ТОМУ СВІТІ

Поль Арсен

Невидане оповідання

— Нехай то дідько візьме, „пан отче“, як не лаятися, коли по-перше одні й ті самі нічого не роблять, а інші тільки працюють, як у ярмі.

— Потерпи, Бенезете, це життя мине, а багаті на тому світі будуть ослими у бідняків.

— І можна буде вибрати собі багатія по вподобі?

— Звичайно.

— Як так, то я для себе вибираю товстого Дамазу, який торік продав моє майно. Мати такого осла... боже мій... Як подумаю, то душа радіє. А хто це сказав, що на тому світі...?

— Романіль. Добряк Романіль, коли ще жив і творив свій альманах.

— Романіль це казав? А, коли так, то це євангельська істина. Красно дякую, пан отче.

— Ну, йди, Бенезете, — крипися.

Бенезет знову взявся за соху з вірою й радістю.

Сонце стало для нього ясніше, земля здавалася йому кращою й він з привмністю дивився на весняні зелені, засіяні поля, хоча вони були чужі й нічого більше він не мав, як маленький шматочок ріллі, на яку не знайшовся купець, коли виконавець продавав її з торгів. Дивився на білі горбки, засипані каштановим обалним квітом, що так біліли, наче хто білизну всього світу поклав на тих горбках. Усе гаразд, міркував він, аби тільки була добра погода, то й каштанів назбиремо й бджоли будуть багаті, й таких медівників напечемо для вечери на тому світі...

Він завзято взявся до праці.

Бенезет — людина з фантазією. Не дарма був пастухом замолоду й слова Романіля, нагадані священником, ця надія поганяти колись товстого Дамазу, того напасника, який буде його ослом там угорі, на блакитних райських дорогах — навіяла на нього чарівні мрії. Він сам з собою розмовляв:

— Як не казати, а біднякові все таки краще. Насамперед багаті їдять білий хліб... дурні... тим гірше для них, дідько б їх узяв. Кожному своє — ось справедливість.

І Бенезет з повагою поздоровляв себе, що так хитро умудрився залишитися бідняком, а дурний Дамаз... Він уже бачив виразно блакитні, райські доріжки, обсажені гарними кущами, а на них, замість квітів, миготіли зірки... Він бачив уже ті доріжки... і Дамаз бігав трапом, а Бенезет верхи на Дамазі, якого ще можна пізнати, хоча вуха в нього такі довгі, а шкіра порепана, гукав на нього: гей, Дамазе! Випотій свої грошенята. Найкращий спосіб бігати трапом, щоб скинути сало! Гей!

— Будь щасливим, а не багатим, — кажуть люде. Буває, що й щасливий зробить гроші.

Хто б подумав? Бенезет став іншою людиною й він упевнився, що згодом зажене до своєї стайні осідланого шахрая Дамазу. І Бенезет, який бувало, не так, як творець, а навпаки, працював тільки один день на тиждень, тепер вставав дозори й порпався на своїй землі до темної ночі. Робота не набридала йому з того часу, як за нею він згадував Дамазу. Він здезертував з шинку, який забирав у нього останні копійки, й на щастя врожай був гарний, він продав його вигідно й під зиму наш Бенезет хоча й не багатий, але не такий уже бідний, яким був на бесні. А тут спадок припав йому... ось і Бенезет уже й багатий.

Затурбувався Бенезет.

І дивіться, як буває!

Поки доля всміхалася Бенезетові — у Дамазу нещастя за нещастям. Шовковниці не дали шовку, маслини не вдалися, цигани підпалили його обору за те, що він їм не дав переочувати, повинь знесла млин, а шахрай банкир прикінчив його масток, і забрав решту грошей.

— Ось каналія! — думав Бенезет, — чи цей Дамаз сам догадався, чи йому хто сказав, що я хочу його мати за осла там у небі й він уже влаштовується так, щоб я там став його ослом?

Прощавайте спокій і радість. Тепер йому ніяково здибався з Дамазом, який, як здавалося Бенезетові, спозирав на нього зі злою посмішкою.

І Бенезет почув, що він уже осел, і що найгірше — осел Дамазу. Його нав'ючено, запряжено а Дамаз, товстий Дамаз, гонить його сильними ударами батога по райських доріжках, які, ой, лишенько, вже обсажені не гарненькими кущиками, завітчаними в землю а бадиллястим колючим будяком, який, коли його їсти, криваво віслачу челюсть. Кінець кінцем Бенезет не сила далі витримати йде до попа.

Пан отець похажав по садочку, то зазираючи до молитвенника, то закладаючи палець між сторінками книжки, дивився свої клубми.

— Мов поважання, пан отче!

— Ах, ах, це ти, Бенезете? Добридень. Що за такий великий інтерес тебе привів сюди?

— Ох, великий інтерес, пан отче! Вже й не їм, і не п'ю. Ви знаєте, яка зміна? Дамаз став бідним, а я багатим...

— І ти злякався, що як будеш у небі, то так, як ти його вів, раб собі за осла, так він тепер тебе вибере? Ти ж сам казав, що всякому свої черга. Ти вже відпочиваєш, і ярмо тебе тисне. Може ти волиш знову стати батраком?

— Батраком?.. нн... нн... не цілком... Але мені снилося, що я зробився ослом і ніяк не приставу на те, щоб там вітати Дамазу або хтось другий частував мене не вівом, а будяком й батогом. Як згадаю ті будяки, кат би їх їв, то аж язик мого болить.

Зареготовся пан отець: — Поки живеш, будь добрим багатим, дай біднякові й бог у великій мислості своїй спасе тебе від твоїх. А що до будяків, то не турбуйся, сину мій, там на небі все прекрасне. І навіть та страва, яку їсть єпископ на цій землі, не така смачна, як будяк на небі.

З того часу став жити Бенезет спокійно й не боявся здибався з Дамазом.

Так-то, в найвну старовину церква тонко й хитро давала батогами для всяких ран, і вміла простенькими вигадками підтримувати мир між бідняками й багачами. Знаменитий спосіб раба в'язувати соціальні питання. Є ще такі, що мріють ще раз спробувати його. Поважні ілюзії!

Але хто повірить?

Переклали Гр. Е. Маргуліс і В. Пешков

МИ ІДЕМ!

Гро Вакар

Мал. худ. А. Гороховцева

З кожним роком
і з кожним днем
з силами новими
новими шляхами
у майбутнє культури
ми ідем.

Ми ідем
у нові світи —
і всі,
усі —
до одної мети.

Позаду нас —
боротьба,
з боків,
попереду —
теж,
але в поступі нашому
наша доба
не знає меж.

Ми ідем,
ми ідем,
і назустріч
у грізних спорудах
на очах
вирастають
роки — титани.
Чуєте?

Землею здригають
Дніпрельстану,
Волховбуду
димами
і гідро-електри
Ленінакану!
Кутається земля
в чугуни й бетони,
заволікається небо
мазутим димом.
Дивіться:
ідуть колони
з обличчями молодими!

Ще не все,
не все
нами перейдено,
але крок
у нас —
твердий,
і нестримно,
невтомно,
вперед ідуть
наші
міцні,
як споруди,
ряди!

Рештки валу фортеці історичного міста „Ростовець“

ЗАХОДАМИ Укрнауки НКОсвіти та Археологічного Комітету з 1926 року розгорнуто археологічне дослідження території України. За минулий рік видано Укрнаукою понад 200 відкритих листів на право наукових досліджень та розкопів. Раз за разом відкриваються несподівані цікаві решти минулих доб, і це дає змогу перевіряти на фактичному матеріалі осовні закони економічного розвитку людности.

Між іншим у 1928 році проведені Бердичівським держмузеем розкопани біля с.с. Ягнятина та Карабчіїва. 800 років тому тут, в Ружинському районі Бердичівської округи по річках Ростовиці та Росі жили „берендичі“—нарід монгольського походження. Чутки про цей нарід залишилися в казках про „берендеїв“ та царя „Берендея“. У берендичів були свої міста—Ростовець, Неятин, Бакожин (тепер—Ягнятин, Буки, Ружин) та інш. Про берендеїв згадує літописець Нестор, що писав про це плем'я як дружнє Київській землі; воно правило за буфер проти половців і мало свої фортеці вздовж р. Росі. У літописах цей нарід частіше називають „чорнолобуками“, тоб-то чорношапками від національного високого головного убору, що був характерною ознакою племені Берендеї зраджували Київу, переходили на бік його ворогів—половців та з ними разом нападали на Київщину.

Рештки культури берендеїв, досі майже не дослідженої—це біля 1000 курганів та могильників, що зберігалися до 70 р. ХІХ сторіччя й майже знищені в останній час оранкою

та шукачами скарбів. Лише біля сіл Ягнятина та Карабчіїва Ружинського району в долині р. Ростовиці залишилося 30 курганів.

З початку 1928 року в Бердичіві Державний Музей Запорожжя було проголошено осередком наукового дослідження краєзнавства. Народний Комісаріят Освіти в цей час взяв останні могильники на облік і звернувся до Бердичівського Округового Окривконкому з проханням оголосити могильники пам'ятниками культури та їх під охорону закону про заповідні місця.

Дослідження цікавого побуту „берендичів“ почав Бердичівський заповідник улітку 1928 року. Виявлено рови фортеці, вали, межі фортеці та курганів.

Серед місцевих селення залишилися назви центральної частини фортеці—„Ростовець“ й оселі „Ружини“.

Місцеві селяни й досі мають прізвища подібні до прізвищ „берендичівських“ киян: Маначюка, Чигровица, Маначуків, Чигирів.

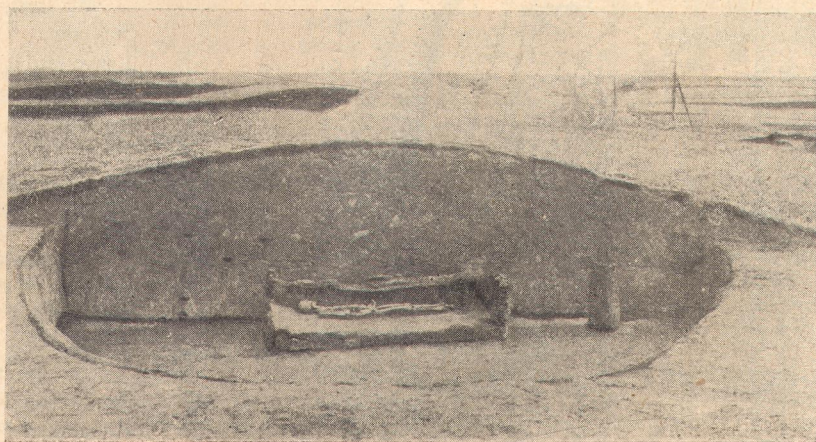
Виявлено також рештки з валами у формі кола.

У Ягнятині знайдено рештки фортів на скелях, які зараз справляють враження неприступних.

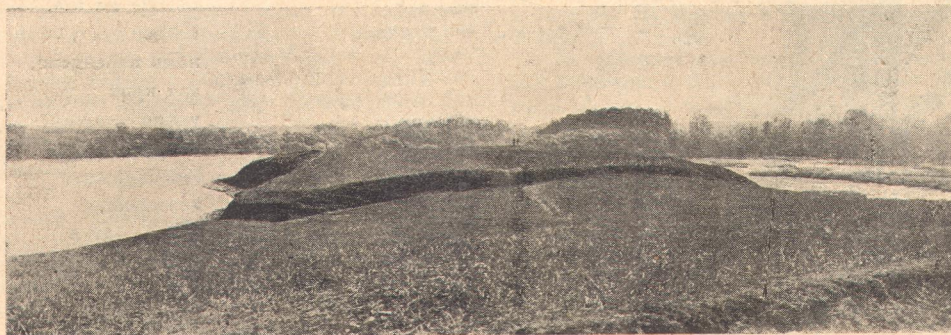
Цікаві укріплення є біля с. Карабчіїва, що татарською мовою означає „Чорний ліс“.

3) Дальший розкопів культури берендичів роблять заповідник і планувалося буде виконати в цьому році.

Треба, щоб Бердичівський Округовий Окривконком тримав матеріали про майбутні

Типовий вигляд могили з могильника в с. Ягнятині

Заповідник. Вид з заходу на городище с. Карабчіїва

роскопини, що
дати великі на-
світні наслідки.
Загальна назва
берендичів залиши-
ли за одним
берендичівським містом
Бердичів.
Сам варід загинув,
ростаяв се-
берендичівського народу,
зав його з усіх
не можна
що берен-
дичів безслідно.
ще приклади
спростовують та-

Залишається тільки
як відбилася
берендичів на

корінного населення Поділля, який вплив зробило
плем'я на економіку країни, як його мова відби-

і народів, що мандрували з Азії до Європи,—внесе чимало нового
в погляди на найстарішу добу нашої історії.

Плядидус

Ненатас місто—велетень важкий
Магнетами притягує до себе;
В сітках антен заплуталося небо;
Руками рейок обнялись річки.

В височині пропелер—грізний лебідь
Посвистує—й лякається блакить...
Затягують амперні в'язки
Уже й тебе—о, сивовусий степе!

Дим котять вверх заводів ніздрі чорні.
Вітри його розносять на поля.
Поля трівожно під блакиттю сплять.

Їх ніч одна до себе ніжно горне,
Шепоче фантастичні їм казки
Про димне місто—велетень важкий.

Лібер Рабінювич

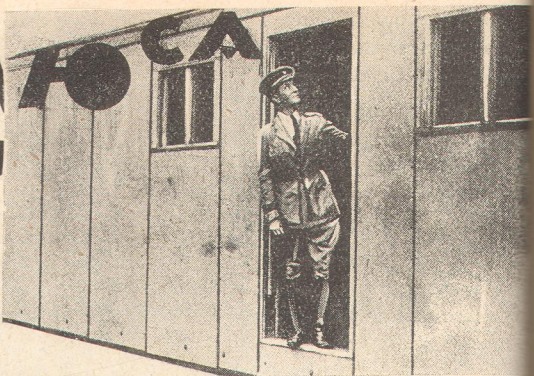
На лижвах

фото Б. Штока

ДО

ПІВДЕННОГО

ПОЛЮСА

В. Бородкін

Країну, яка оточує південний полюс, звуть батьківщиною біззарду—жахливої хуртовини, що є головніший ворог дослідників Антарктики. Не один мандрівник наложив головою, прагнучи викрити таємниці цього суворого краю, але спроби дістатися південного полюса не припиняються.

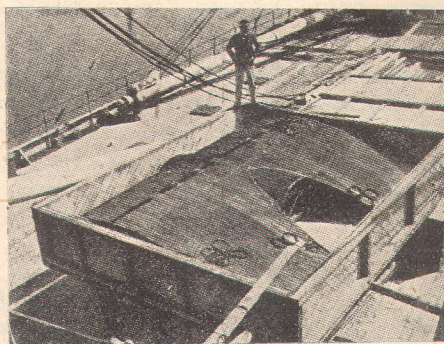
Останнім часом до Антарктики вирушило цілих три експедиції, з яких найбільшого успіху, як що зважити на багатство технічних засобів експедиції, можна пророкувати Берду—начальникові американської експедиції.

Не тільки до південного, але й до північного полюса, ніколи ще не виряджалася так добре устаткованої полярної експедиції. Людям, що вирушили на чолі з Бердом досліджувати Антарктику, буде дано всі можливості використати останні досягнення науки, щоб як найкраще виконати свої завдання. Готуючи до відплиття три кораблі експедиції, було використано весь досвід попередніх мандрівників, як от Амундсена, Шекльтона, Росса й інш.

Експедиція Берда відрізняється від усіх інших тим, що має забезпечити її учасникам найможливіший в полярних умовах комфорт, по змозі не дати їм відчуття, що на тисячі верстов їх оточує крижана пустеля.

Висока техніка консервної справи

в Америці дозволила взяти з собою різноманітніший складом запас провіанту. Що до розміру цього запасу, то він вражає астрономічними цифрами: не кажучи вже про десятки тон м'яса, борошна, картоплі, сушеної садовини й городини, кораблі Берда везуть 1000 кіло мармеладу й стільки ж соли, 2000 кіло кави, 1000 кіло кондензованого молока, навіть 2500 консервованих індиків на свята. Не забуто навіть морозеницю, хоч аматорам морозива доведеться, переважно, працю-

Аеропланні крила, що їх везе до Китової бухти корабель „Еліно́р Полі́ч“

Начальник експедиції Берд

вати за 30° холоду. Прихильників цигар мабуть задовольнить півміліона цигар для „старих морських вовків“ припасе 85 люльок і 1000 кгр. тютюну.

Проте, не слід думати, що організатор експедиції дбають лише про черева своїх робітників Берда. Навпаки—вжито всіх заходів, щоб їх зовнішність відповідала внутрішній задоволеності. Тепер мабуть не доведеться побачити фотографій доборесних мандрівників—до їх поїздки 12000 ножів для безпечних бритв, а того ж—ще 60 звичайних бритовок. 30 жин зубних щіток і неймовірна кількість мила доповнюють цю косметичну козачку.

Щоб європейці добре почувалися коло полюса, вони зможуть користуватися книгозбірною на 2000 томів, слухати з трьох грамофонів з сотнею платівок грати на роялі, й фанолі, а на бажання організувати добрий джаз-банд, боєпароплави, крім гармонії і ксилофона банжо, укееле й інші екзотичні музичні інструменти.

Зв'язок з цивілізованим світом підтримуватимуть 30 радіоприймачиків звичайного трьохлампового до складу восьмилампового супер-гетеродина.

У Китовій бухті, де буде розташований головний табір експедиції, всі 85 учасників що-вечора зможуть відвідати кіно, забезпечене 50 гарними фільмами за участю Бестера Кітона, Ліліан Чарлі Чапліна й інших улюбленців американської публіки.

Також всебічно впоряджено наукову частину експедиції. Корабель „Еліно́р Полі́ч“ везе три літаки, устатковані ретельними передатниками й автоматичними кіно-зйомочними апаратами безліч наукових інструментів—від радіоапаратів до мікро-фото-апаратів, для графування дрібніші істоти, що зустрічаються в водах полярного моря. Кораблі „Понт Гунтер“ пливуть з півного полюса до південного 100 осіб ескимосів, два спеціально пристосовані до снігу трактори, шість розвішних будинків. Крім того, на обидвох кораблях устатковано добрі ремонтні мастерні.

На головному кораблі „Сіті Нью-Йорк“ перевозиться провіант і медичне майство, саме там містяться також центральна лабораторія експедиції.

Загалом, підготовка експедиції коштувала близько 2 мільйонів карбованців, що роботи її не перешкоджатимуть, передбачені труднощі, вона має всі шанси зібрати багато нових даних до вивчення Антарктики.

За останніми відомостями Берд відстався Китової бухти і заходився з підготовки головного табору.

Експедиція Берда від'їждить з Нью-Йорку

АРХІТЕКТОРИ МАЙБУТНЬОГО

Нарис Мих. Димного

На Каплунівській вул. в Харкові—в будинку з кольоровими візерунками на фасаді, розмістився Харківський художній технікум.

Коли дивишся з вулиці на низенький, присадкуватий будинок, то здається неймовірним, що тут навчається 240 студентів, майбутніх архітекторів, художників і скульпторів.

Сюди, до цього будинку тягнуться молоді сили, розкидані по радянській Україні. Вони йдуть звідусіль: звідти, де б'ють кайлами чорне золото в шахтах Донбасу, із глухих сел. Не всі, певна річ, можуть потрапити до столиці, лише небагато з тисячів.

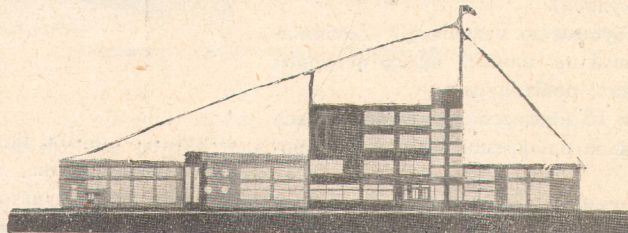
А ось щасливчики, що потрапили до технікуму, з особливою старанністю, що не завжди помітна в наших ВУЗ'ах, намагаються подолати труднощі навчання. Прискорений темп соціалістичного будівництва викликав тягу до архітектурного факультету. Факультет цей нараховує мало не 200 студентів.

Молоді архітектори ХХТ, усвідомлюючи всі труднощі створення нових житлових форм, перемагають всі перешкоди, що ставлять перед ними архітектори старої школи. В наші дні все ще будують будинки в старих стилях. В самому технікумі до половини 1927 року студентів навчали стилів: українського, барока, ампіру.

Тепер технікум відкинув старі форми. З запрошенням молодих архітекторів ОСАУ т. т. Яновського і Малошова на допомогу тов. Штейнбергові, старому викладачеві ВУЗ'у, теж представникові нових архітектурних течій, обійняти нагляд архітектури—шукання нових архітектурних формацій стало бойовим завданням дня. Студенти архітектурного факультету всякими способами намагаються створити сучасний

тип функціональних будівель

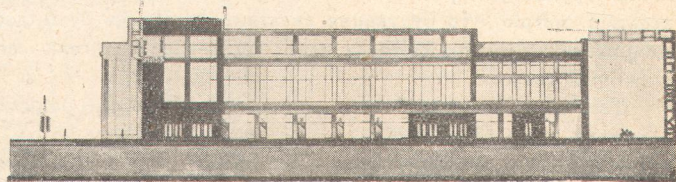
Форма за для форми, краса за для краси—мусять відмерти. Простота і зручність, конструктивізм, доцільність, економність, ось лінія нової архітектури.

Проект Н. Дайца—Повпредство

В чотирьох працях молодих студентів: Дайца Н.—„Повпредство“, Шлаконьова—„Театр“, Черновола Д.—„Банк“ і Касянова—„Фізкультура“—ми маємо яскраво виявлений тип будівлі, де зовнішній вигляд цілком зв'язаний зі зручністю, доцільністю. Студенти технікуму ступнево виходять із рямок теоретично-шкільних звичок. Навчаючись на своєму факультеті, молоді архітектори починають ступнево завойовувати собі місце серед будівників.

Посамперед треба відзначити, що в усіх будівельних конторах столичних трестів працюють студенти ХХТ. Новий будинок на Черноглазівській вул. побудував студент Білозеров, стадіон „Металіст“—студент Перемилівський, нову лавню—сту-

Проект Д. Черновола—Банк

дент Богомолів, будинок клубу „Друкарів“—архітектор Молокін та студент Іконніков. Всі ці будинки досить відомі харківцям. Цими працями молоді архітектори зміцнили свій авторитет.

Про самий технікум, однак, знають мало. Технікум не популярний. Окремі студенти різними шляхами можуть влаштуватися, діставати роботу, але робиться це неорганізовано. Сам технікум нічого не знає про роботу цих студентів.

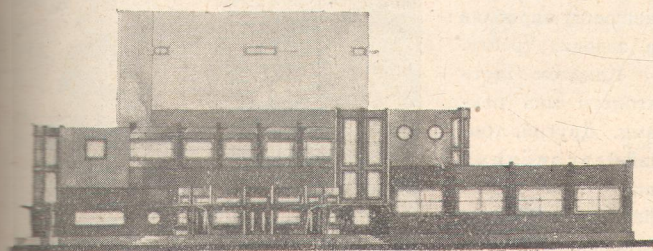
Тепер час цілком рішуче заявити будівельним конторам Донвугілля, Південстали, Індубуду, Житлобуду—про існування в Харкові Худтехнікуму з кваліфікованими кадрами нових архітекторів.

Молоді архітектори з ХХТ вже показали себе. Трести мусять включити в план своїх робіт—безпосередній, тісний й постійний зв'язок з ХХТ. Всі роботи, що їх належить здати архітекторам, треба ставити на обговорення і конкурс через технікум. Це диктує постановою липневого пленуму ЦК ВКП(б) про підготування нових спеціалістів.

З другого боку, і ХХТ мусить якимось чином себе знати. Треба частіше влаштовувати виставки праць. Дипломні праці треба робити здобутком мас, наближати їх до виробництва.

Зараз, наприклад, група студентів, одержавши завдання в порядковій навчання, працює над побудовою будинків за типом двоквартирного блоку—на дві родини. Невже не знайдеться жодного проекту для забудівників? Індивідуальне житлове будівництво мусить зацікавитися новими проектами студентів. А в програмі ХХТ є проекти і житлокопівські і семирічок то що.

Ставитися до студентів так, як це робили раніше, за царського міністерства освіти—ви, мовляв, молоді, ваші праці нехай лежать в архівах університету—тепер неможна.

Проект т. Шлаконьова—Театр

Навчання